

Skolen og samfundet

1. APRIL 1973 TIL 31. MARTS 1974

Af lektor, dr. pæd. GUNHILD NISSEN

April 1973

Debatten om folkeskolelærernes lønnings- og arbejdsforhold fortsætter, igangsat af UM Knud Heinesens spareforslag, der griber ind i lærernes overenskomstfastsatte løn- og arbejdsvilkår. Debatten drejer sig bl. a. om, hvem (arbejderne?) der betaler for at holde standarden oppe, og hvem (børnene?) der bærer omkostningerne, hvis standarden sænkes.

4/4. Ledende skolepsykolog Emil Kruuse fremlægger resultaterne af en undersøgelse, der viser, at 40 % af ufaglærtes børn i Herstedernes kommune får specialundervisning i dansk, mens tallene for faglærte m. fl. er 16,2 % og for øverste statuslag 12,5 %. 5/4. Efter partiformandsmøde i folketinget besluttes det at udskyde vedtagelsen af folkeskolereformen til næste samling. 7/4. Foreningen Skole og Samfunds hovedbestyrelse siger overfor folketingets politisk-økonomiske udvalg, at afkortning af lektionerne fra deres synspunkt er det mest acceptable blandt en række sparemuligheder. 14/4. Resultatet af spareforhandlingerne mellem regering og Danmarks Lærerforening (DLF) munder bl. a. ud i kortere lektioner, 1 ugentlig undervisningstime mindre for folkeskolelærere samt kraftig reduktion af timelønnen for løse vikarer i folkeskolen. Forliget søges i de kommende uger forgæves væltet af flere lærergrupper gennem krav om urafstemning i DLF.

Maj

2/5. Fra en arbejdsgruppe nedsat af Københavns skoleborgmester Børge Schmidt foreligger et forslag til skolenævnsbestemmelser for København. Forslaget adskiller sig fra gældende bestemmelser (og fra Heinesens kommende forslag, se nedenfor under 26/6) væsentligst ved, at lærere og elever skal have stemmeret i nævnet, og at dette skal vælges af 2 repræsentanter fra hver classes »forældreråd«.

2/5 og flg. dage. Forhenværende undervisningsminister Helge Larsen angriber i en lang række dagblade forberedelsen af en folkeskolelærer-

uddannelse på Roskilde og Ålborg universitetscentre (RUC) og (ÅUC), idet han fremfører, at det forudsætter en lovændring vedr. uddannelse af lærere til folkeskolen. 7/5. DLF stopper for samarbejde med foreningen Skole og Samfund i misbilligelse af foreningens synspunkter i regeringens spareforhandlinger. 10/5. RUC fremlægger forslag til 4-årig læreruddannelse. Fra DLF's side modtages det med en del forbehold.

Juni

12/6. Som et eksempel blandt mange på debatindlæg om erhvervsvejledning ved afslutning af skolegangen kan nævnes Politikens »kommentar« dags dato. Vejledningen bedømmes her som af mange andre og fra vidt forskellige interesser og synsvinkler som meget utilstrækkelig. 18/6. »Rådgivningslærer« er et nyt navn på DLF's ønskeseddel over specialstillinger indenfor folkeskolen. Iflg. Berl. Tid. er der dog delte meninger både om, hvem der trænger til råd, og om hvem der kan give dem. 21/6. UM Knud Heinesen fremlægger udkast til folketingsbeslutning om 12 års uddannelse for alle fra 1980, udarbejdet af en arbejdsgruppe med forhenværende undervisningsdirektør Sigurd Højby som formand (senere kaldet Højby-udvalget). Udkastet indeholder forslag om et 10. obligatorisk fælles skoleår og 2 års obligatorisk studie- eller erhvervsforberedelse, indenfor hvilke der skal fastholdes en fælles grundstamme i undervisningen bag liniedelingen. – I den følgende tids kommentarer til udkastet svinger vurderingerne over en bred skala mellem tilfredshed med udvidelse af uddannelsespligten og stærke betænkeligheder bl. a. ved de forventelige omkostninger. DLF ønsker at beholde det 10. skoleår indenfor den nuværende folkeskoles rammer, og elevsammenslutningerne kræver en 12-årig obligatorisk enhedsskole. 26/6. UM fremlægger udkast til ny skolestyrelseslov, der sigter mod en forenkling af administrationen og en styrkelse af nærdemokratiet gennem skolenævnene. Ungdomsskole-, fritids- og voksenundervisningsnævne lægges sammen. Skolekommission og fritidskommission lægges sammen. Skolenævnets beføjelser udvides på budgetområdet og vedr. undervisningsplanen, og nyvalg kan ske på krav fra 25 % af skolens forældre. Forbindelsen mellem kommunalbestyrelse og skolenævn svækkes. For gymnasier ophæves skolenævnene ud fra betragtninger over elevernes alder. Hverken lærere eller elever får stemmeret i

det nærdemokratiske organ skolenævnet. Udkastet møder stor velvilje over en bred front i den offentlige debat, men forståeligt nok mindst blandt lærer- og elevorganisationer.

August

10/8. Week-end avisen opgør antallet af skoler, der iflg. folkeskolelovens § 21 fører børnene udelt igennem hele skoleforløbet, til op mod 200 ud af ialt ca. 2.200 skoler i det kommende skoleår. 12/8. Et nyt erklæret upolitisk skoleblad, Forældrebladet, synes at skulle samle reaktionerne mod enhver ansats til venstreorienterede synspunkters indpas i folkeskolen. 16/8. En række fritidsorganisationer har protesteret overfor udkastet til ny skolestyrelseslov, der efter deres mening betyder folkeskolens dominans over fritidsaktiviteterne i det kommunale styre. Konsekvensen frygtes at kunne føre til favorisering af skolernes fritidsaktiviteter på bekostning af fritidsorganisationernes. 25/8. DLF kommenterer udkast til skolestyrelseslov, idet den tager forbehold overfor vidtgående individualisering af skolernes undervisningsplaner og kræver skolenævnet ombyttet med en skolebestyrelse, hvor lærerne og gerne også eleverne har stemmeret, mens forældrene bør have flertallet. – På landsmødet i Foreningen for Folkehøjskoler udtaler formanden, forstander K. E. Larsen, Krogerup, at en af de følger, som udbygningen af det offentlige skolesystem kan få for højskolerne, er at disse fortsat i stigende grad må henvende sig til ældre aldersklasser end de 18–25 årige.

September

12/9. Skolepsykologernes formand Anders Poulsen har på landsmødet udtalt, at den foreslåede enhedsskole snarere vil skabe flere tabere end færrer, så længe der stort set ikke ændres på skolens indhold. 25/9. Dagbladet »Information« betegner gårsdagens møde i folketingets undervisningsudvalg som »noget i retning af et sammenbrud« omkring folkeskolereformen. VKR-partierne ønsker at afvente en nærmere afklaring af den statsfinancielle stilling samt deres respektive parti- og landsmøder, før de tager stilling så vel principielt som med hensyn til enkeltheder. Dette betyder, at der ikke, som før ferien forventet, kunne

skrives betænkning, inden den ny folketingssamling. 27/9. Folketingsmedlem, uddannet folkeskolelærer Ritt Bjerregaard afløser Knud Heinesen som undervisningsminister ved regeringen Anker Jørgensens omdannelse.

Oktober

18/10. Den ny UM, Ritt Bjerregaard, udtaler sig klart på linie med sin forgænger i spørgsmålet om 12 års uddannelsespligt-uddannelsesret. 19.–21/10. Debatten om skolens forhold til de forskellige befolkningsgrupper i samfundet finder i oktober måned udtryk på 3 hovedfronter. UM Ritt Bjerregaard deler med en psykologgruppe forestillingen om, at der ad pædagogisk vej kan »gøres noget for« børnene i førskolealderen, så de socialt betingede skævheder i skolen mindskes (Berl. Tid. 19/10). Den meget stærke stigning i specialundervisningen bekymrer ikke mindst på gr. a. den socialt skæve fordeling blandt denne undervisnings elever (Politiken 21/10). Under en drøftelse af læreruddannelsen fremhæves, at de bedste lærere bør undervise i de første 3 skoleår og i førskoletiden (Politiken 21/10). Tilliden til pædagogikkens muligheder for – hvis den sætter ind tidligt nok – at fremme ligheden på trods af de grundlæggende samfundsforhold, er gennemgående meget stor blandt debatdeltagerne. 26/10. Til »Fyns Tidende« udtaler undervisningsdirektør Asger Baunsbak-Jensen sig om de omfattende nye planer for en voksenundervisning gennem radio og TV efter engelsk forbillede. Samtidig med sine forventninger giver A.B.-J. udtryk for sin betænkelighed overfor den mulighed, at den kompetencegivende undervisning skal blive dominerende i forhold til den »folkeoplysende«; det ville være farligt for demokratiet. 26/10. »Foreningen af Lærere ved Fritidsundervisningen« dannes for at varetage »økonomiske, pædagogiske og arbejdsmæssige interesser« for samtlige lærere og instruktører under fritidsundervisningsloven; lærernes interesser skønnes ikke at være blevet varetaget af »Dansk Aften- og Ungdomsskoleforening«, som hidtil har været den eneste organisationsmulighed. 30/10. Til forberedelse af læreruddannelser på RUC fastsætter UM Ritt Bjerregaard rammerne for en række faglige udvalg, hvori ministeriets repræsentanter skal have dominans i forhold til RUC-repræsentanter. Baggrunden for udvalgene er, at UM vurderer RUC's eget materiale til læreruddannelsesoverbygning som for løst.

31/10. Et udvalg under »Planlægningsrådet for de højere Uddannelser« fremlægger forslag om ret til 1 måneds efteruddannelse pr. år (evt. sparet op til længere samlet tid) med fuld løn fra arbejdsgiveren eller omkostninger godtgjort.

November

1/11. UM Ritt Bjerregaard møder skarp reaktion fra Venstres folkeskoleordfører Tove Nielsen på sine udtalelser om at læreres og elevers stemmeret i skolenævnene vil indgå i hendes forslag til skolestyrelseslov (Dagbladet Dannevirke Haderslev). 3/11. Et af forslagene i et foreløbigt embedsmandsudkast til PP II går iflg. Berl. Tid. ud på gennem tidligere skolestart at sende de unge et år tidligere ud i erhvervsarbejde. 6/11. Lærerstuderendes Landsråd forelægger udkast til gennemgribende ændringer i læreruddannelsen, idet de finder den nugældende uddannelse utilstrækkelig, ikke mindst hvad angår kendskab til de samfundsmæssige forhold, der udgør elevernes baggrund. 13/11. Det nødvendige Seminarium vil lave udstillingsrapport om uddannelsesforløbet. Eleverne herfra søger bl. a. gennem fabriksarbejde m. m. at bedre den side af lærerqualificeringen, som LL finder mest forsømt efter den gældende læreruddannelses-lov. 11/11. Folkeskolereformen kan efter at der er udskrevet valg, forventes yderligere forsinket. – Det ny parti Fremskridtspartiet under ledelse af advokat Mogens Glistrup går på undervisningsområdet til valg på et program om 2,7 mill.s besparelse alene på folkeskolen. Bevarelse af de små landbyskoler, stop for alt skolebyggeri, nedsættelse af undervisningspligten til 7 år, samt kraftig beskæring af lærerlønudgiften er eksempler på partiets skolepolitiske tanker.

December

Med dannelsen af en Venstre-regering besættes UM-posten af MF, folkeskolelærer Tove Nielsen, hidtidig ordfører på folkeskoleområdet for Venstres folketingsgruppe. 20/12. Undervisningsdirektør for folkeskolen og seminarierne, Hans Jensen, udnævnes til skoledirektør for København. 28/12. DLF's formand Jørgen Jensen slutter sig til alle dem, der også har vurderet »Fremskridtspartiets« skolespareplan som »helt tåbelig«. Partiet mener, at der vil kunne spares 2,7 milliarder kroner uden nogen påviselig ulempe for hverken undervisning eller lærere.

4/1. I en ny af de efterhånden jævnligt tilbagevendende »sparerunder« tænker regeringen sig iflg. Dagbladet Politiken – at spare bl. a. 150 mill. kroner på Statens Uddannelsesstøtte, dels ved at give lån i stedet for stipendier, dels ved at stramme udtagelsen af de støtteberettigede. Endvidere tænkes elevbetalingen til fritidsundervisningen forhøjet. 5/1. Regeringspartiets politiske ordfører, cand. polit. Henning Christophersen ser sig nødsaget til i en kronik i dagbladet Politiken punkt for punkt at tilbagevise Fremskridtspartiets regnestykke for skolebesparelser. 8/1. Formanden for Københavns Lærerforening, overlærer Bent Andersen udtaler sig til dagbladet »Aktuelt« om nye store problemer for folkeskolens realafdelinger. Elevers og forældres ret til selv at afgøre om elever skal i realafdelingen har givet problemer med et ændret elevklientel, men samme undervisnings- og eksamenskrav – og samme bevillingsniveau – som tidligere. Reformen som skulle ændre på dette, udbliver stadig. Samme dag erklærer statsminister Poul Hartling i sin regeringserklæring, at folkeskolereformen udskydes. 10/1. »Vi er et offer for sparekniven« udtaler Det fri Gymnasiums rektor Adrian Bentzon til Kristeligt Dagblad i en kommentar til gymnasiets økonomiske krise, der truer med at lukke det. Iøvrigt vil Adrian Bentzon selv af helbredsgrunde fratræde rektorstillingen med skoleårets udgang. 10/1. I folketingets spørgetid stilles spørgsmål til UM Tove Nielsen, dels om spareplanerne vedr. uddannelsesstøtte, dels om følgerne for seminarierne (vil de komme til at stå tomme?) ved den påtænkte oprettelse af læreruddannelser på universitetscentrene. Sidstnævnte spørgsmål giver UM Tove Nielsen lejlighed til at erklære sig stort set enig med spørgeren (Erik Hansen, RV) i betænkeligheder ved læreruddannelse på universitetscentrene. 25/1. Det Centrale Uddannelsesråds formand, afd.-chef Erling Jørgensen udtaler til Politiken, at rådet afskæres fra at udtale sig om PP II og Helhedsplanen for de højere uddannelser forud for deres forhandling i folketinget. Det skyldes, at UM Tove Nielsen overvejer at indsætte nye repræsentanter i stedet for de af Knud Heinesen i sin tid udpegede. 26/1. Direktoratet for Folkeskolen og seminarierne og direktoratet for Ungdoms- og fritidsundervisningen sammenlægges under undervisningsdirektør Asger Baunsbak-Jensens ledelse.

Februar.

1/2. Iflg. Venstregeringens nedskæringsforlag vedr. Statens Uddannelsesstøtte nedsættes den højst mulige støtte for unge under 17 år med 2500 kr. årlig. 3/2. Berl. Tid. omtaler undervisningsministeriets nylig udsendte »Projekteringsgrundlag for folkeskoler«, som skal støtte arbejdet i de enkelte kommuner. Skolefunktionens tendens til sammen-smeltning med kulturelle og sociale servicefunktioner i dagens samfund er en del af grundlaget for det udsendte materiale. – Et embedsmands-udvalg under UM har iflg. dagbladet Politiken afsluttet sin betænkning om læreruddannelse. Integrering af uddannelsen for folkeskole- og gymnasielærere, personudveksling mellem skolen og det øvrige samfund samt anbefaling af bemyndigelse til forsøg med integreret læreruddannelse på RUC og ÅUC er blandt konklusionens hovedpunkter. 8/2. Berl. Tid. mener, at læreruddannelsen på RUC står i fare for ikke at blive realiseret, idet UM Tove Nielsen ikke synes at ville tage skridt til den lovændring, der betragtes som en nødvendig forudsætning. Samme dag mener Aalborg Stiftstidende at have erfaret, at ÅUCs læreruddannelse allerede er droppet iflg. ministerens beslutning, godkendt af regeringen. 27/2. Fhv. UM K. Helveg Petersen drager overfor dagbladet Information nogle konklusioner efter folketingsdebatten om skolelovsforslaget (genfremsat fra socialdemokratisk side). K. H. P. mener, at reduktion i antallet af fag sammen med en integrering af skolen og det omgivende samfund kan blive hovedpunkter. Tilsvarende tanker har formand for Skole og Samfund Eigil Brinch fremsat overfor Morgenposten (24/2), idet han henviser til Kina som et godt eksempel på vekslen mellem teori og praksis. 28/2. Det vækker en del opsigt, at UM Tove Nielsen med sin udpegning af fire nye medlemmer til Det centrale Uddannelsesråd bl. a. trænger et af de to medlemmer med tilknytning til fagbevægelsen ud af rådet.

Marts

4/3. I et brev til folketingets undervisningsudvalg søger MF Jens Mai-gaard, SF, at fremkalde en drøftelse, så det kan blive afklaret, om folkeskolereformen eller dele af den kan gennemføres, samt hvilke punkter der ikke kan samles flertal for. – Fra regeringen gives meddelelse om, at den ikke vil fremsætte forslag til ændring af lærerud-

dannelsesloven. Det betyder stop for læreruddannelse på RUC, og der tilbydes nødundervisning på københavnske seminarier for RUC-studerende, der ønsker at blive folkeskolelærere. 5/3. og flg. dage. Reaktionen mod regeringens beslutning vedr. læreruddannelsen er mange og meget skarpe ikke blot fra RUC, men også fra folketingets undervisningsudvalg, fhv. UM Ritt Bjerregaard, fhv. UM K. Helveg Petersen, lærerorganisationerne, fagbevægelsen m. fl. Først og fremmest vækker tilsidesættelsen af folketinget og dets undervisningsudvalg og tilsidesættelsen af indstillinger og betænkninger fra diverse embedsmandsudvalg harme. Det tager en uges tid, før UM Tove Nielsen vælger klart at betegne sin beslutning som ikke influeret af de sagkyndige råds og udvalgs konklusioner, men af enkeltpersoners uformelle kritik af de faglige og politiske forhold på RUC. Det sker i et svar til fhv. UM Ritt Bjerregaard den 13/4. Mere end selve bremsen på RUC viser det sig dog efterhånden at være stoppet for forsøgene med integreret læreruddannelse på både RUC og ÅUC, der samler den brede modstand mod UM Tove Nielsens beslutning. 21/3. UM Tove Nielsen fremsætter lovforslag, hvorefter det bliver lettere for et skoledistrikts beboere at stemme sig til bevarelse af en skole samt gøres muligt at bevare den i 8 år mod før kun i 4 år efter en kommunalbestyrelses beslutning om nedlæggelse. — Hovedstadskommunernes Samråd beslutter at forhøje sit tilskud til Det fri Gymnasium, hvorved dette får en rimelig chance for at fortsætte. 29/3. Iflg. Morgenavisen Jyllandsposten arbejdes der i folketingets undervisningsudvalg med forslaget til folkeskolelov for evt. straks fra næste skoleårs begyndelse at få ændringer igennem vedr. 8.—9.—10. klasserne. Endvidere sigter man mod en styrkelse af de elementære fag, udtaler udvalgets formand Ingolf Knudsen, CD.

Gunhild Nissen.